

УДК 339.9

М. П. Адамович¹

ЕВОЛЮЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

¹Національний авіаційний університет, м. Київ

Досліджено еволюцію соціокультурного компоненту глобалізації. Проведено теоретичний аналіз сучасних соціокультурних трансформацій та оцінено їх вплив на глобальний економічний розвиток. Поглиблено аналіз особливостей етапів розвитку соціокультурного процесу в структурі процесів світового економічного розвитку. Охарактеризовані шляхи досягнення ефективності управління соціально-економічними процесами в умовах глобалізації, зокрема акцентовано на пріоритетності культурного аспекту як базового чинника національної економічної, соціальної, демографічної тощо потужностей.

Ключові слова: управління соціально-економічним розвитком, соціокультурна глобалізація, економічна доцільність, соціокультурні індикатори, соціокультурна динаміка, соціальний хаос, глобальні ризики, соціально-економічний розвиток, культурний плюралізм, соціокультурні імперативи.

Вступ

Нинішній етап розвитку світової господарської системи змушує нас замислитися про вплив соціокультурних чинників на економічну поведінку суспільства і навпаки. Без дослідження генезису економічних процесів у світі неможливо визначити критерії та принципи такої взаємодії з метою усвідомлення та правильної побудови сучасної висхідної моделі економічного розвитку людства.

Суперечливий феномен глобалізації досліджувався відомими у світі вченими І. Валлерстайном, Дж. Стігліцем, В. Беком, З. Бжезінським, Дж. Соросом, А. І. Уткіним, М. Г. Делягіним та ін. Дослідницька увага фокусувалася на об'єктивній природі тенденцій інтеграції й диференціації, формування світового ринку внаслідок інтернаціоналізації виробництва, уніфікації потреб і пропозиції, універсальності інформаційних комунікацій та стандартизації соціальних параметрів життєдіяльності.

Метою статті є аналіз еволюції соціокультурної компоненти глобального економічного розвитку та осмислення важелів взаємовпливу та наслідків різних зовнішніх економічних, політичних, культурних чи соціальних факторів на критерії вибору моделі та напрямку розвитку цивілізацій впродовж свого історичного розвитку.

Коли ми говоримо про еволюцію, як процес, то маємо на увазі постійну зміну предмету, явища, перетворення когось або чогось, перехід у якісно новий стан з чітким простеженням хронологічної послідовності. Отже, еволюція сама по собі означає зміну.

Коли ж ми говоримо про еволюцію соціокультурного компоненту глобального економічного розвитку, то предмет самої «зміни» маємо розуміти як форму буття всіх матеріальних об'єктів і духовних явищ, яка пов'язана з частковим або повним перетворенням зовнішніх або внутрішніх форм організації об'єктів, їх місцеперебуванням в тій або іншій точці простору, в тому чи іншому інтервалі часу.

Якщо ми говоримо про зміну, як про рух взагалі, то він притаманний всім суб'єктам та об'єктам природи, бо немає таких об'єктів, які знаходилися би в стані абсолютного спокою чи сталих показників життєдіяльності й не зазнавали хоч якихось змін.

Від хаотичного руху атомів молекул в просторі до глибинних перетворень в структурі соціуму — таким є діапазон змін, який ми плануємо дослідити.

1. Генезис глобалізаційних процесів у світі

Якщо запитати себе: відколи глобалізація панує на нашій планеті? Однозначної відповіді можна не віднайти. В різні часи завжди відбувалися певні зміни, про які ми говорили вище. І подекуди були зміни, які носили чітко виражений глобалізаційний характер.

Наведемо приклади. Єгипетські фараони, Олександр Македонський, Юлій Цезар, Чингізхан і Тамерлан, арабські експансіоністи, християнські місіонери, гітлерівські нацисти з їхнім «новим порядком» — всі ці особи і явища є безумовно різними, однак, вони мають багато спільного.

По-перше, спільною була мета, яка полягала у приведенні людства до спільного знаменника. У той час спільним знаменником була то віра, то ідея, то особиста влада.

По-друге, вони утверджували «своє», як найкраще із загальнолюдського.

По-третє, насильницький, примусовий характер процесу, який подавали не інакше, як «історична неминучість», «воля історії», «воля Бога» [1, с. 23].

Як бачимо, історія знає чимало спроб великомасштабної експансії держав, релігій, ідей, культур. Ці спроби з огляду на тодішні умови життя людей та їхніх можливостей носили глобальний характер. Всі ці глобальні, так би мовити, проекти не були стихійними. Вони спершу були зманифестовані, а потім реалізовувалися на ділі. Варто зробити наголос на тому, що у всіх тих випадках намір завжди передував дії.

Лише в добу капіталізму ситуація зазнала змін. Промислова і фінансова діяльність буржуазії почала виходити за національні межі. Починається процес інтернаціоналізації, саме він увінчав бурхливий процес наукового розвитку.

Водночас рупорами глобалізації стали недалекоглядні ідеологи, урядові і неурядові інституції, певні політичні сили. Ситуації деформувалися таким чином, що практика почала передувати теорії, іншими словами, відбувається певна дія, процес — без наміру, без прогнозу, вивчення або ж планування. Теорія за таких умов відставання лише намагається осмислити практику, дати їй оцінку. Однак, повертаючись до запитання «коли саме світ почав глобалізовуватися», ми відповідаємо: відколи люди почали торгувати.

Міжнародна торгівля, як обмін товарами та послугами, є не тільки зовнішньою ознакою існування світового ринку, а й матеріальною основою міжнародних економічних відносин, а отже вона є матеріальною основою всіх процесів, які відбуваються в світі, зокрема інтернаціоналізації, яка послужила основним імпульсом та задала напрям розвитку процесу, в чий системі координат зараз розвивається людство — глобалізації. Саме тому пріоритетним об'єктом вивчення в рамках дослідження еволюції глобалізації є міжнародна торгівля та процеси інтернаціоналізації.

Дослідники з історії міжнародної економіки та світових глобалізаційних процесів пропонують різні критерії періодизації розвитку інтернаціоналізації, а саме: за етапами розвитку науково-технічного прогресу (за змінами у виробничих силах); за етапами розвитку транспортної галузі (як транспортних засобів, так і доріг); за зрушеннями у зовнішньоторговельних політиках країн (лібералізація чи протекціонізм).

Ще в Стародавні часи міжнародна торгівля була на достатньо високому рівні. Розвитку міждержавної торгівлі сприяли процеси, пов'язані з колонізацією земель

Вже в V столітті настає епоха феодалізму, яка стала новим етапом для розвитку торгівлі, розпочала нову еру виходу держави на міжнародний рівень не тільки задля торгівлі, а для створення міжнародних механізмів регулювання всіх процесів, які стосувалися торгівлі, експорту, імпорту тощо; та послужила фундаментом для побудови індустріальної цивілізації та виходу виробництва поза межі певної держави. [2]

Розвиток міжнародних зв'язків в період від XVIII ст. до нинішніх днів заслуговує особливої уваги при вивченні процесу генезису глобалізації. Адже саме в цей період відбувся піковий момент в темпах нарощування зовнішніх торговельних оборотів, а відтак виходу пріоритетності промислових потужностей країн експортерів на наднаціональний рівень (табл. 1).

Таблиця 1

Періодизація розвитку процесів інтернаціоналізації у світі

Чинники зовнішнього середовища	Суть торговельних процесів	Методи регулювання
I етап XVIII ст. до першої половини XIX ст.		
<ul style="list-style-type: none"> – промислові революції; – залучення нових регіонів земної кулі до міжнародного товарообміну; – прогрес у розвитку транспортної мережі світу; – революція в засобах зв'язку 	<ul style="list-style-type: none"> – вивезення товарів; – лідерство Великої Британії на світовому ринку; – випередження темпів зростання світового товарообігу порівняно з ростом промислового виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> – перевага політики протекціонізму; – зародження політики фритредерства

Чинники зовнішнього середовища	Суть торговельних процесів	Методи регулювання
II етап друга половина XIX ст. – початок Першої світової війни (1914 р.)		
<ul style="list-style-type: none"> – НТП у виробництві товарів; – розвиток транспортних шляхів і поліпшення якісних характеристик транспортних засобів; – розвиток монополістичного виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> – вивезення капіталу; – швидке зростання товарообігу; – зміна співвідношення сил на світовому ринку (зменшення впливу Великої Британії та Франції); – концентрація торговельних зв'язків між найбільш розвинутими країнами 	<ul style="list-style-type: none"> – посилення протекціоністських тенденцій; – перехід від захисного до наступального протекціонізму
III етап період між двома світовими війнами (1914—1939 рр.)		
<ul style="list-style-type: none"> – наслідки Першої світової війни (економічні та політичні) – економічні кризи (1920–1921 рр., 1929–1933 рр.); – початок формування двох світових систем господарства 	<ul style="list-style-type: none"> – Тривале та глибоке порушення торговельних зв'язків; – різкі коливання обсягів товарообігу; – переважно сировинна структура експорту та імпорту. 	<ul style="list-style-type: none"> – посилення митного протекціонізму; – крах міжнародної валютної системи та виникнення валютних блоків
IV етап повосенний (50—60-ті роки)		
<ul style="list-style-type: none"> – посилення диференціації двох світових систем господарства; – розпад світової колоніальної системи; – формування регіональних інтеграційних угруповань; – поява глобальних міжнародних інтеграційних угруповань 	<ul style="list-style-type: none"> – збільшення темпів росту світового товарообігу; – суттєві зміни в товарній структурі експорту; – послаблення позицій країн, що розвиваються; – посилення позицій Японії, ФРН, Італії, Канади, зменшення питомої ваги США, Великої Британії та Франції в світовому експорті 	<ul style="list-style-type: none"> – перехід до політики лібералізації зовнішньоторговельних зв'язків; – реалізація комплексу митно-тарифних заходів під егідою ГАТТ
V етап сучасний (з початку 70-х років)		
<ul style="list-style-type: none"> – посилення міжнародної конкуренції; – зміцнення існуючих і поява нових інтеграційних угруповань; – індустріалізація більшості країн, що розвиваються 	<ul style="list-style-type: none"> – різке збільшення обсягів торгівлі; – підвищення ролі зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країн; – значні коливання рівнів світових цін; – зрушення в товарній структурі експорту (продукти, промислові товари); – поширення усталених і довгострокових відносин; – збільшення частки внутрішньо фірмових поставок у світовій торгівлі; – підвищення ролі країн, що розвиваються; – посилення конкуренції між країнами Тріади (США, Японія, країни ЄС); – активізація зустрічної торгівлі 	<ul style="list-style-type: none"> – перехід від тарифного до нетарифного регулювання; – неопротекціонізм; – стимулювання експортного виробництва; – поява тенденції до створення замкнених економічних блоків

Примітка. Джерело — [3].

Протягом I-го етапу, як видно з таблиці, міжнародна торгівля розвивалась дуже швидкими темпами, цьому сприяли такі чинники:

- залучення нових регіонів земної кулі до міжнародного товарообміну;
- революція у розвитку транспортної системи світу, перш за все за рахунок винайдення та активного використання парового двигуна (збільшення загального тоннажу суден; заміна вітрильників пароплавами; відкриття Суецького каналу, що з'єднав Азію з Європою);
- революція в засобах зв'язку (винахід електричного телеграфу; прокладання в 1866 р. трансатлантичного кабелю, що дозволило встановити зв'язок між Америкою та Європою).

II етап відзначився такими характерними чинниками:

- науково-технічний прогрес у виробництві товарів, який забезпечив зниження ваги одиниці товару, підвищення якості збереження продукції під час транспортування (консервування, заморожування);
- подальше вдосконалення транспортних шляхів (збільшення до 1900 р. загальної довжини залізничних шляхів майже в 100 разів порівняно з 1840 р.);
- завершення будівництва Панамського каналу, що з'єднав найкоротшим шляхом Атлантичний і Тихий океани) та суттєве вдосконалення якісних характеристик транспортних засобів (збільшення місткості, розширення номенклатури: поява спеціалізованих транспортних засобів для транспортування специфічних товарів, збільшення швидкості пересування);

— динамічний розвиток промислового виробництва у найрозвинутіших країнах.

Важливою особливістю цього періоду є динамічніше зростання товарообігу світової торгівлі.

III етап, що тривав чверть сторіччя (1914—1939 рр.), був позначений подіями Першої світової війни та її руйнівними наслідками для економік європейських країн, економічними кризами 1920—1921 рр. та 1929—1933 рр., початком формування двох світових систем господарства.

Основні особливості і риси цього етапу можна охарактеризувати таким чином:

— довготермінове і глибоке порушення міжнародних торговельно-економічних зв'язків, зумовлених наслідками світової війни та революції в Росії;

— значне скорочення світового товарообігу внаслідок загальних несприятливих економічних і політичних умов, що спричинили як падіння фізичного обсягу торгівлі, так і зниження світових цін;

— незмінність товарної структури світового товарообігу (основними товарами залишились сировина, продовольство та паливо, частка яких сягала 60 % світового експорту);

— різке коливання обсягів товарообігу міжнародної торгівлі, зумовлене економічними кризами.

IV, повоєнний, етап розвитку міжнародної торгівлі дістав ще назву «золотого» — саме в цей період було досягнуто 7 % щорічного приросту світового експорту. В цей період міжнародна торгівля розвивалась під впливом таких середовищних чинників:

— посилення двох світових систем господарства — капіталістичної та соціалістичної; у 1947 р. було створено Раду економічної взаємодопомоги (РЕВ), яка об'єднала такі соціалістичні країни: Радянський Союз (у складі 15 республік), Болгарія, Угорщина, Німецька Демократична Республіка, Польща, Румунія, Чехословаччина;

— розпад колоніальної системи, який почався після Другої світової війни: за 30 повоєнних років політичну незалежність завоювали більше ніж 100 колишніх колоній і напівколоній, а повна ліквідація колоніальної системи закінчилась у середині 70-х років падінням останньої і найстарішої португальської колоніальної імперії;

— початок формування регіональних економічних інтеграційних угруповань та ін.;

— поява глобальних міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР).

Останній, сучасний, етап розвитку міжнародної торгівлі вже сьогодні можна поділити на два періоди: конкуренції двох світових систем господарства — капіталістичної та соціалістичної (до початку 90-х років); глобалізації світової економіки (з початку 90-х років).

V — сучасний етап розвитку міжнародної торгівлі характеризується такими чинниками міжнародного середовища, як посилення міжнародної конкуренції, зміцнення існуючих і поява нових інтеграційних угруповань, індустріалізація більшості країн, що розвиваються, проблема заборгованості як цих країн, так і постсоціалістичних (перехідних) економік, розпад світової соціалістичної системи господарства [4].

2. Еволюція соціокультурного компоненту в рамках глобального економічного розвитку

Еволюцію соціокультурного компоненту глобального економічного розвитку досить вдало узагальнив канадський вчений Гаррі Гілмен Чартренд. Зокрема, він добре схематично зобразив вплив культури (в широкому антропологічному розумінні цього поняття) на розвиток нових технологій, на кваліфікацію працівників, ефективність менеджменту, розвиток споживчого ринку та споживацькі практики членів суспільства, і навіть на характер механізмів контролю економічної діяльності, які використовує держава (табл. 2).

Таблиця 2

Еволюція впливу культури на характер механізмів контролю економічної діяльності, які використовує держава

Джерела національного багатства	Панівні галузі економіки	Головні теоретики	Роль культури і науки
$H_d = f(K)$, де H_d — національний дохід; K — капітал, як природні блага	сільське господарство, гірнична промисловість	Ф. Кене, А. Турго	символічна
$H_d = f(K, P)$, де P — робоча сила	мануфактури	А. Сміт, Д.Рікардо, Дж. Міль, К. Маркс	непродуктивна
$H_d = f(K, P, T)$, де T — технології	переробна промисловість, транспорт	«Неокласики», Дж. С. Мілль	продуктивна

Джерела національного багатства	Панівні галузі економіки	Головні теоретики	Роль культури і науки
Нд = Fg (K, P, T), де Fg — контрольовані урядом економічні механізми	державний сектор	Дж. М. Кейнс та «кейнсіанці»	творення суспільно-корисних благ за державної підтримки
Нд = Fg (K, P, T, O, D), де O — організаційна культура (менеджмент, маркетинг); D — креативний дизайн товарів та послуг	сфера послуг, креативні індустрії, наукомісткі галузі	Постмодерністи: Ж. Ліотар, Ж. Дерріда, М. Маклюген	джерело прибутку

Примітка. Джерело — [5].

Нові динамічні галузі постіндустріальної економіки розвиваються передусім на основі новітніх технологій, використовують високоосвічених і творчих фахівців — людей з міцною культурною основою і неабияким творчим потенціалом. Сьогодні абсолютно очевидно, що країни, нездатні підготувати достатньо таких фахівців, або утримати вже підготовлених, нездатні сформувати культуру ефективного менеджменту, виховати сучасного споживача, приречені на відставання в розвитку. А єдине можливе сприятливе середовище для формування висококласного, творчого людського капіталу — це середовище якісної освіти, а також — високої, динамічної, доступної широкому загалу культури.

Однак поруч із новими стандартами якості та інтенсифікацією культурного діалогу, як ми говорили раніше, відбувається уніфікація, незмінний супутник масового виробництва та споживання й ворог унікальності.

Культура й мистецтво не можуть відбутися без притаманних їм рис унікальності, плюралізму, неординарності та різноманіття, без яскравих творчих індивідуальностей, які виходять за рамки «світових стандартів» чи будь-яких інших. Національна культура сьогодні — це справді уся цілісність способу життя народу. Тому вона має бути представлена усіма видами і жанрами, всім розмаїттям культурних практик членів цієї спільноти.

Сьогодні очевидно, що без державної підтримки уберегти національні культури в їх повноті й різноманітті від комерційної стандартизації або витіснення в маргінальні зони дуже важко.

А отже можна зробити дуже важливий висновок для сучасного суспільства, який полягатиме в такому: для того, щоб не загубитися в сучасному глобалізованому світі серед тисяч інших, часто сильніших культур, національна культура нації-держави має стати модерною, динамічною, укріпитися далеко поза вже неактуальними рамками фольклорно-поетичного рівня, поза колом традиційних жанрів та галузей, освоїти нові сфери творчості, але при цьому не втратити свого неповторного національного обличчя, більше того — добитися, аби оригінальний, впізнаваний образ власної культури і мистецтва утвердився в свідомості всього світового співтовариства [5].

3. Роль культури в системі цінностей глобалізованого світу

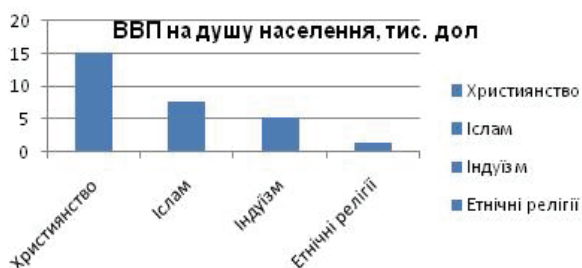
Як вже сказано раніше, сучасне світове співтовариство вже підійшло до усвідомлення того факту, що просто необхідним сьогодні є створення системних фільтрів в середині самого суспільства, метою яких мало би стати недопущення або ж мінімізація просочування негативних тенденцій та нівеляційних процесів у культуру. В цьому контексті ми, перш за все, говорили про релігію, як один із найпотрібніших та найдієвіших фільтрів.

Коли людство думає про економіку, досить рідко враховується такий елемент, як система неекономічних чинників, що, як не крути, є провідними в будь-якому суспільстві. А саме: економічна поведінка господарюючих суб'єктів і зумовлює ті матеріальні цінності, які складають основу економічного добробуту. Проте, сама економічна поведінка спирається на менталітет. Базисною ж основою останнього є «неекономічні чинники». Вони стосуються неформальних норм і правил чи традицій. Саме тут варто згадати про культуру, адже вона визначає, як індивіди обробляють і використовують інформацію, а отже впливає на процес прийняття рішень. Як звичай так і норми поведінки залежать від культури. В свою чергу релігія є складовою часткою культурної спадщини, яка наскрізь пронизана морально-етичними принципами.

Роль духовної (релігійної) складової настільки важлива, що будь-яке подальше економічне реформування без її врахування є приреченим на невдачу.

Життєдіяльність будь-якої економічної інституції забезпечують засвоєні широкими верствами населення системи цінностей, стійкі сукупності соціальних норм і стандартів поведінки, настанови та схеми світосприйняття.

Підводячи ризик під цією тезою, проаналізуємо країни світу на предмет домінуючих релігій та показника соціально-економічного розвитку країни — ВВП на душу населення.

Показники соціально-економічного розвитку країни — ВВП на душу населення у країнах з різними домінуючими релігіями [6]

індуїзм, мають близько 5,3 тис. дол., а країни з традиційними етнічними релігіями (країни Африки) переважно є найбільш бідніми країнами світу з ВВП на душу населення 1,2 тис. доларів [6].

Однак, на ці цифри можна подивитися в іншому світлі. Саме християнські держави є найбільшими споживачами у світі, нинішня так звана «культура споживання» безумовно походить з християнських держав. Тому це працює як своєрідний двигун торгівельних відносин, інтенсифікації економіки та нарощування прибутків. Однак не варто забувати про зворотний бік медалі, а саме: «матеріальна розбещеність» широких верств населення як бомба сповільненої дії. Вона призводить до невпинного росту потреб, низького рівня задоволеності від отриманого, зростання кількості умовно потрібних предметів та ресурсів для забезпечення життя, виснаження економіки масовістю та розвиток процесу дуалізму абсолютно у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Він полягає насамперед в тому, що економіка, як і культура, хоч і умовно, та на практиці все чіткіше діляться на дві категорії: масова та елітарна.

До чого це приведе, важко сказати. Однак сумнівів немає, цифри стають відігравати дедалі меншу роль навіть в такій науці, як економіка.

Висновки

Наслідком еволюції багатьох світових процесів, ядром яких виступала інтернаціоналізація та похідна від неї міжнародна торгівля, є глобалізаційні тенденції, що неспинно супроводжуються процесом усепоглинання та переорієнтації уявлень суспільства щодо умов і перспектив безпечної життєдіяльності. Відкриваючи величезні нові можливості в науково-технологічному прогресі, освіті, обміні культурними цінностями, глобалізація водночас породжує серйозні соціокультурні загрози. Адже чимало економічних та політичних стандартів капіталістичного світу, який орієнтується на глобалізацію, виявляються не прикладними для інших регіонів світу, котрі мають інші соціальні, культурні та економічні орієнтири.

Одна з найгостріших суперечностей існує між типом впроваджуваної економіки та сформованим конкретною національною культурою типом людської особистості. В цьому аспекті культура постає як дуже особливий тип виробництва — виробництво самої людини в усій багатоманітності її конкретно-історичних визначень.

Якщо трактувати глобалізацію як прагнення людства до синтезу цивілізаційних особливостей та надбань, об'єднання зусиль задля спільного блага за умов збереження різноманітності народів та культур, то реалізувати таку концепцію, як показує вже наявний досвід, практично неможливо. Цей процес повинен розглядатися з точки зору не синтезу, а пристосування всіх необхідних фінансово-економічних та політичних процесів до цивілізаційних особливостей певного регіону. Це можливо лише в тому випадку, якщо людство зможе визначити загальну систему цінностей та принципів розумного та збалансованого забезпечення життєдіяльності, які водночас не суперечитимуть соціокультурним особливостям суспільства. В перспективі подальших наукових досліджень об'єктом вивчення соціокультурних особливостей глобального економічного розвитку має стати саме ця система цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дзюба І. М. Нагітання мороку: від чорносотенців ХХ ст. до українофобів початку ХХІ ст. / І. М. Дзюба. — К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. — С. 23—27.
2. Еволюційні періоди формування МЄВ [Електронний ресурс] // Бібліотечний вісник ЛНТУ. — 2013. — Режим доступу : http://lib.lntu.info/book/fb/etme/2010/10-137/topics/topic_01/theor_01/topic_4.html.
3. Етапи розвитку міжнародної торгівлі [Електронний ресурс] / Бібліотека економіста он-лайн. — 2014. — Режим доступу: <http://library.if.ua/book/68/5016.html>.
4. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали он-лайн. — 2014. — Режим доступу: http://mobile.pidruchniki.com/16720308/ekonomika/suchasni_tendentsiyi_rozvitku_mizhnarodnoyi_torgivli.
5. Особливості соціокультурного розвитку сучасного суспільства й оновлення ролі культури в ньому : Дослідження проблем трансформації культурної сфери та шляхів реалізації ключової ролі культури в соціально-економічному розвитку сучасної України [Електронний ресурс] / [О. А. Гриценко, В. В. Солодовник, М. Ю. Рябчук та ін.] ; ред.-упоряд. О. А. Гриценко // Українські культурні дослідження — 2009. — Режим доступу : http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2009-10-1.php
6. Іващенко М. В. Вплив релігії на соціально-економічне становище країн світу в сучасних умовах / М. В. Іващенко // Бізнесінформ : наук. журнал ; розділ: економіко-математичне моделювання. — 2012. — № 10. — С. 51—54.

Рекомендована кафедрою українознавства, політології і права ВНТУ

Стаття надійшла до редакції 14.11.2014

Адамович Марта Петрівна — аспірантка кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, e-mail: adamovych.marta@gmail.com.

Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету, м. Київ

M. P. Adamovych¹

Evolution of social and cultural factor of global economic development

¹National Aviation University, Kyiv

The article discovers an evolution of social and cultural component of globalization. There has been conducted a theoretical analysis of modern social and cultural transformations and their impact at the global economic development. An analysis of the development of social and cultural process and its specifics were elaborated within the structure of the world processes of economic growth. In order to improve the efficiency of the world social and economic management in terms of globalization there have been outlined certain proposals in the article, particularly a cultural aspect as one of the basic factor of the national economic, social and demographic strength has been indicated as one in prior.

Keywords: social and economic management, social cultural globalization, economic appliance, social indicators, cultural credibility, cultural pluralism, global risks.

Adamovych Marta P. — Post-Graduate Student of the Chair of International Economic Relations and Business, e-mail: adamovych.marta@gmail.com

М. П. Адамович¹

Эволюция социокультурного компонента глобального экономического развития

¹Национальный авиационный университет, Киев

Исследована эволюция социокультурного компонента глобализации. Проведен теоретический анализ современных социокультурных трансформаций и дана оценка их влияния на глобальное экономическое развитие. Также углублен анализ особенностей этапов развития социокультурного процесса в структуре процессов мирового экономического развития. Охарактеризованы пути достижения эффективности управления социально-экономическими процессами в условиях глобализации, в частности акцентируется на приоритетности культурного аспекта как базового фактора национальной экономической, социальной, демографической и др. мощностей.

Ключевые слова: управление социально-экономическим развитием, социокультурная глобализация, экономическая целесообразность, социокультурные индикаторы, социокультурная динамика, социальный хаос, глобальные риски, социально-экономическое развитие, культурный плюрализм, социокультурные императивы.

Адамович Марта Петровна — аспирант кафедры международных экономических отношений и бизнеса, e-mail: adamovych.marta@gmail.com